

TÍZ ESZTENDŐ.

JUBILEUMOT ünneplünk . . . Ahogy végigtekintek a Magyar Iparművészet tíz vaskos kötetén, lehetetlen, hogy valami meghatottságfélést ne érezzek . . . Akadnak az idők folyásán emberek, akiknek a lelkét önkénytelenül megilletik a sejtés, a vágy, az álmólátások, és megindulnak csendesen, észrevétlenül, hogy megkeressék az elveszett szépséget, az igazságot mindenben, ami csak környékezi az emberfiát. Az útjuk rögös, töretlen, nehéz. Elhullik belőlük a legtöbb anélkül, hogy elérkezett volna az ígért földjére, ahol mindeneket átölel a munka szépségéből kiáradó szeretet . . . Se baj . . . Az elesettek helyére újak lépnek, a fiatalság. Fanatizmus, a bizakodás lázával szívükben, és virág terem az ösvény szélén, kopárság helyén zöld mező, — megszólal újra egykoron megholt Pán isten, pogány isten nádból való sípja riadóra . . .

Forgatom elmúlt évek művészi történetét, az igazi történelmet, amely nem arról beszél, hogy a visszavonás átka hányszor tizedelte meg ezt a sokat szenvedett országot. Nem. Ebben a történetben a munka hőseinek emléke örökítődött meg írásban meg képből. Kultúra ez a néhány könyv, munkában újjászületett, művészetté nemesült iparnak diadalmas históriája. Kultúrát mondtam? Igen azt, mert az a meggyőződésem, hogy semmiféle nemzetnek nincs addig kultúrája, amíg be nem borította életének minden megnyilvánulását a művészi szép csillogó zománcával.

Akik ezt az ujságot megalapították, tudták, hogy el kell nekünk is indulnunk valahára. És elkezdődött a keresés, a kutatás. Először Nyugot felé, ahonnan harsogó morajjal érkezett hullám módjára az új életet hirdető ige a Ruskín munkássága nyomán. Megvan ezeken a hasábokon is a nyoma. Azután jött a salak, mint dagály végével tengeri növények moszata: a Jugendstil. Az elnyavalyodott vonalak mesterséges ritmusában való beteges gyönyörködés ideje, amely Istennek hála, nem is tartott valami sokáig . . . Megérkeztek a belgák, franciák, németek is hazai miniatűr kiadásban,

mert hogy igaz tükör az előttem fekvő régi krónika. Majd történt valami. Csekélység. Semmi egyéb, mint az, hogy némelyek a saját fejükkel mertek gondolkodni, és arra ébredtek, hogy volt valamikor Magyarországnak fénykora is. Régen, amikor a hazai fantázia remeket alkotott, amikor nem kifelé sandított művészkontárok gyenge szeme . . . Sokan állítják, hogy magyar kultúra nem volt és nincs. Nem igaz, vallom én becsületes meggyőződéssel. Hogy volt, elég ha a napkeleti népek színpompáival megalkotott remekeire utalok, s az iparnak arra a sok, fájdalom, nagyrészt megszűnt ágára, amely az akkori Európában minden hasonlót leverte, mint a börművesség, az ötvösművészet. Hogy immár kezd lenni, írott tanúság mellette a lapunk.

Mert mi ez az ujság, ha nem tanúságtétel? Az, sőt még több. Őre a magyar iparművészet virágos kertjének. Amely gyomlál, vezet és irányít. Amelyet nem határol emberi gyöngeség, szűkkeblőség. Amely szeretettel karol fel minden vágyat, de visszautasít, mert kell, hogy visszautasítson minden életképtelen kísérletet. S ha megkérdem magamtól, hogy megtette-e ez a lap a kötelességét, határozottan igennel kell felelnem. Beszámolt mindenről, irányított sokszor, izgatott a toll erejével, megőrizte minden megtett lépés eredményét. Fejlődött, mint ahogy fejlődött művészetünk, amelyről a mesebeli óriás hét mértföldet lépő csizmája jut az eszembe. Tíz rövid esztendő alatt, amely alig számít egy nemzet életében, naggyá vállott, díszessé lett, megfiatalodott. Fentartva az összeköttetést a külföld minden valamire való művészeti gócpontjával, hírnöke lett a teljes erejéből előretörő magyarság művészi tudásának, és hiányt pótolta odakint. Igen . . . A legutolsó, a milánói magyar kiállításnak is elvitte a diadalát olyan helyekre, ahol nem akarták tudni róla, a német nemzeti büszkeség nevében, Drezda kedvéért. És mi történt? Az, hogy összeszedtük az erőnket, s egy fényes lapszám miatt az agyonhallgatás mégse sikerült.

Nevelt ideháza művészt, munkást, közön-
séget, egész irógárdát. És nem engedte elaludni
a nemzeti, a faji képességekben való bizalmat.
Ha kezébe veszi valaki komoly szándékkal
valahány eddig megjelent lapszámot, lehetetlen,
hogy el ne ismerjen valamit. Azt, hogy nagyon
sok nem ismert, eldugott, romladozó kincset
fedezett fel, hogy megörökítette a népművészet
számos emlékét, hogy az írás, a rajz erejével
megőrizte a munka elröppenő, feledésnek
kített eredményét, egy csomó illuziót, meleg-
séget, amely lehet, hogy mind megfakul idő-
vel, de megmarad kegyeletes visszaemlékezés
módjára.

Ez a múlt. A jelen nem egyéb, mint
küzdő a magyar iparművészet magyarrá
tételéért, s a jövő? — A jövő sem lehet más,
mint a győzelmi harsonával köszöntött, szép-
ségében pompázó magyar kultúra diádala...
Én tudom, hogy eljön mindenkinek az ő
idejük...

A Magyar Iparművészet első száma
1897 július havában jelent meg. Egyszerű,
szürke volt a köntöse, amíg Horti Pál címlapja nem
ékesítette. A programja rövid volt. A művészi igaz-
ságok érvényre emelése, az iparosok, a közönség neve-
lése: látásra, megérzésre, megértésre. Bemutatta az angol
iparművészet remekait, a stockholmi kiállítást, az ipar-
művészeti múzeum tavaszi nemzetközi kiállítását, jóelőre
megvitatva az 1900-ban megnyitandó párisi világiállításra
való szervezkedés lehetőségét. Négy százkilenc oldalon szak-
írók cikkeinek a letelejét hozta, amelyek — ha össze-
hasonlítjuk a külföldi lapok színvonalával — előkelő
helyet biztosítottak a fiatal vállalkozásnak.

A második év valamivel kevesebb szöveggel, de
illusztratív szempontból hasonlíthatatlanul tökéletesebben
végzi feladatát.

A cikkek csodálatos egyértelműséggel népművészet-
ről, az eljövendő magyar iparművészetéről, a pusztuló
emlékek összegyűjtéséről szólnak. Az illusztrációk között
mindig nagyobb teret követel magának a magyar mű-
vészet eredeti tere.

A harmadik évfolyam tartalmában ismét emel-
kedést mutat. Illusztratív részét gazdaggá teszik a párisi
kiállítás magyar részének reprodukciói, a kiállítás bemu-
tatása, a karácsonyi iparművészeti kiállítás fényképei, az
angol művészek egyik legnagyobbikának: Walter Crane-
nak kollektív megjelenése hazánkban. Az írás versenyre
kél velük s az aktuális kritikákon kívül rámutat a kül-
föld nevelő példákra, mint ahogy először hangzik el a
sürgető szó: adjunk a munkásnak művészi, olcsó bútort.

Kutatja a munkatársak némelyike a magyar iparművészet
oroszosági nyomait is. Leszűrődik egy csomó tanulság
komoly mérkőzések nyomán.

A negyedik évben mintha az előző évi megerőltetés
volna a lap szellemén érezhető. Aránylag kevesebb hasábon
az esztendőnként tartott kiállítás kritikája, a szegedi —
ezuttal első — vidéki kiállítás ismertetése, a külföld figye-
lemmel kísérése dominálnak. Valami újság ennek dacára
akad, ez a magyar művészeti politika bevonulása a
Magyar Iparművészet lapjaira.

Az ötödik kötet tényleg az erőgyűjtés sikeréről tesz
tanúbizonyságot. Olvassuk benne a modern építészetéről,
a temetési fejképekről, az Erzsébet-emlékről szóló cikkeket.
Kritika tárgyát képezi néhány modern lakás- és üzlet-
berendezés, a színes nyomások, a brit iparművészet buda-
pesti kiállításai s a torinói nemzetközi kiállítás. A cik-
kek valamennyiét elsőrangú illusztrációk kísérik, vilá-
gítják meg. Ismertetések, könyvszemlék zárják be a
sorozatot.

A hatodik könyv — nekem legalább — legszebb
része a kalotaszegi művészet apoteózisa, amelyről egy
poétalelkű íróember s egy piktorpoéta számolnak be a
szeretet melegével. Kiállítási kritikák, a királyi palota és
felszerelése, iparművészeti régiségek ismertetése, a nép-
művészet emlékeinek gyűjtése a tartalom. Meg az a sok-
sok kép, a mely minden anyagbeli túltengéstől, kiforrat-
lanságtól menten mutatja be most először bútorművésze-
tünket.

A hetedik évben a modern gyermekjátékokról, nép-
szerű előadásokról, a st.-louisi világiállításról, a modern
művészetek válságáról, exlibrisokról, magyar csipkéről ír
cikket, ismertetést, kritikát a lap munkatársainnk erősen
magnókedett gárdája. Az újság technikai szempontból
innen kezdve vetekedik a külföld bármelyik művészeti
folyóiratával, illusztrációi pedig tökéletesek.

Nyolcadik esztendőben nagy tért foglal el a textil-
művészetéről írott cikkek sorozata. Az aradi iparművészeti
kiállítás, a karácsonyi s a Műbarátok Körének interjór-
kiállítása, az Iparművészeti Iskola jubiláris ünnepei
a legkiemelkedőbb mozzanatok. Az újságot tengernyi
ismertető cikk tarkítja, hogy a képek seregét ne is
említsem.

A kilencedik kötet talán a legfényesebb. Az önálló
cikkek egész tömege sorakozik egymásmellé, hogy magasra
emelje a lap színvonalát. A karácsonyi iparművészeti
kiállítás, a Ráth György múzeum ismertetése, ismeret-
terjesztő előadások kivonatai, a munkás életének művészete,
a milánói fényes sikerű, katasztrófával sújtott és újjá-
született magyar kiállítás tartalmas, mintaszerűen illusz-
trált kritikája, a drezdai kiállítás beszámolója, külföldi
levelek s igen nagyszámú egyéb cikk a tartalom. A kép-
melléletek finomságbeli hatásukban semmi kívánni valót
nem hagynak hátra.

A tizedik esztendő még nem fejeződött be. Eddigi
tartalmában nem áll a többi mögött. Munkatársai rész-
ben kipróbált régiek, a fiatalabbak szeretettel, buzgósággal
dolgoznak a színvonal emelésén. Illusztratív részében a
technika magaslatán áll, önálló cikkei pedig erős tudással

íródnak meg. Ha megemlítem még, hogy a lapot elejétől fogva az Athenaeum nyomdája páratlan igyekezettel, a nyomdászművészet minden fogásával állította ki, s hogy a legtöbb külföldi múzeum, művészeti egyesület olvasótermében megjelölhető, azt hiszem, nagyjában vázoltam a lap történetét.

□

□

Mindaz, amit leírtam, s amit az apróbb betűk fekete serege beszél, nem egyéb rideg, nagy vonásokban előadott beszámoló. Kerülnöm kellett a munkatársak névszerint való fel-

sorolását is, mert ez a névsor magában foglalná a magyar művészeti írók egész falankuszát... Tény az, hogy akik férfikorban voltak a lap megalapítói közül, vagy nyugovóra tértek, vagy befedte a fejüket az élet telének hófehér hava. Az ifjak férfikorba léptek s a tíz esztendő fél gyermekből új katonáit nevelte a lapnak. A MAGYAR IPARMŰVÉSZET él s hiszem, hogy virágzik akkor is, amidőn már utódaink élvezik a mi szerény munkásságunk lassan érő gyümölcseit... —NŐ.

MŰVÉSZET AZ UTCÁN.

A TERMÉSZET és az emberi kéz alkotásai bizonyos tekintetben egymást egészítik ki. Ahol a természet bőven ontja ingyen adományait, ahol szépségét pazarul fejti ki, ott az emberi kéz csinosító munkájára kevés szükség van. Rendesen inkább amely vidékekkel a természet maga fukaron bánt, ott látjuk a művészi fantázia szárnyait a maga teljességében kibontakozni s mesterséges ékességeivel pótolni a természet mostohaóságát.

Nézzük csak Persiát. Mecsetei, csarnokai, díszkertjei csupa márványtól, mozaiktól, zománc-tól tündökölnék. És mily foglalatba látjuk illesztve mind e pompát? Az év túlnyomó részében Persia városait vad, kavicsos puszták övezik, ép úgy, mint Indiában, Észak-Afrikában és Dél-Spanyolországban, amely helyeken a külső dekoratív művészet elemei a legbújjabban jelentkeznek. A táj hónapokon keresztül egyhangú, szürke. A dombok kopárok, a síkság kiaszott. Fejünk fölött az ég azurkékje szinte kápráztat. Az egyhangúság majdnem kínosan nyomasztó. A mozdulatlan, változás nélküli Keleten az idő is lassabban halad, s ezért a díszítő stíl bizonyos állandó s az elemek viszontagságainak alá nem vetett módja szoros összhangzatban van a „genius loci“-val.

Amint aztán termékenyebb tartományok felé fordul tekintetünk, az építészeti stíl deko-

ratív elemeinek fontossága és változatossága mindinkább háttérbe szorul. A természet festőtáblájával — hiába — nem lehet versenyezni. S ha mégis Velence Mantegna idejében oly dús a ragyogó színekben, úgy annak oka is az, hogy Velence szépsége, a tenger és az égbolt közé ékelve, fák, mezők és kertek nélkül, leginkább nélkülözte a természet eredeti színeit s ennél fogva legjobban rászorult a művészet színeire. Csakhogy Mantegna idejében még ifjabb, üdőbb volt a világ mint ma. Utcákat, palotákat festettek be freskókkal és sokáig hitték, hogy feltartóztathatják azok gyors pusztulását, hogy a könnyű tető vagy loggia-fedél elég lesz megőrzésökre. Olaszország s a Riviera házái még ma is Giottora emlékeztető színekben tarkáznak. Kétségtelen, hogy a színek architekturális alkalmazása itt is a persa művészet befolyására vihető vissza, mely akkor nemcsak Persiában virágzott, de Szíriában, a Szentföldön, Egyiptomban, Tunisban, Észak-Afrikában s a spanyol földön is. Ahová csak a mórok elhatoltak, persa mesteremberek kísérték lépteiket. Mahomed arab követőinek nem volt saját dekoratív művészetük, de átvették azt az általok leigázott nemzetektől. Mielőtt még Konstantinápolyt elfoglalták volna, a város át volt hatva a keleti művészet szellemétől. Kapuján hatalmas áramlással hömpölygött be

